

Araştırma Makalesi • Research Article

Working Report Of Nigde Community Center (1935)

Niğde Halkevi'nin Çalışma Raporu (1935)

Çağlar ÖNGEL¹

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 14 May 2024

Received in revised: 27 June 2024

Accepted: 1 July 2024

Keywords:

Niğde

Community Center

Akpınar

Official Niğde Newspaper

Branch.

ABSTRACT

It is seen that reforms were carried out intensively between the establishment of the Republic of Turkey and 1932. Attempts have been made to spread these reforms throughout the country and raise awareness among citizens. In this context, first Nation Schools were established within the borders of the Republic of Turkey in 1928, and then Community Centers were established in 1931. Firstly, 14 community centers were established, and the number continued to increase. One of these, the Niğde Community Center, was founded in 1933 and operated until the Community Centers were closed in 1951. The subject of the study report of Niğde Community Center in 1935 was considered beneficial when looking at the studies on various cities and thinking there were deficiencies in this field. The works and other activities of the branches of Niğde Community Center, namely language, history, literature, art, demonstration, sports, social aid, public teaching institutions and courses, bookstore and publishing, and villagers, were evaluated. The method followed in the study was by using the documents dated January 1, 1938, in the Prime Ministry Republic Archive, and the work report of Niğde Community Center for 1935 was determined, and a study was carried out on this subject. Relevant parts of the archive sources have been converted into text. Subsequently, the Official Niğde Newspaper, the local newspaper of Niğde province, and Akpınar Magazine, the official publication of Niğde Community Center, were used. As a result of examining newspaper news, articles in the mentioned magazine, and research works in this field, the study report in 1935 was revealed. In this way, the work report of Niğde Community Center for 1935 will be evaluated for the first time.

MAKALEBİLGİSİ

Makale geçmişi:

Başvuru tarihi: 14 Mayıs 2024

Düzeltilme tarihi: 27 Haziran 2024

Kabul tarihi: 1 Temmuz 2024

Anahtar Kelimeler:

Niğde

Halkevi

Akpınar

Resmi Niğde Gazetesi

Şube

ÖZ

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte 1932 yılına kadar inkılapların yoğun bir şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu inkılapların ülke çapına yayılması ve vatandaşların bilinçlendirilmesi adına girişimlerde bulunulmuştur. Bu çerçevede Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde ilk önce 1928 yılında Millet Mektepleri, ardından 1931 yılından Halkevleri kurulmuştur. İlk olarak 14 adet kurulan Halkevleri zamanla artarak devam etmiştir. Bunlardan birisi olan Niğde Halkevi ise 1933 yılında kurulmuş ve 1951 yılında Halkevleri kapanana kadar faaliyet göstermiştir. Niğde Halkevi'nin 1935 yılındaki çalışma raporunun konusu, çeşitli şehirler üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ve bu alanda eksiklik olduğu düşünüldüğünde bu başlık altında bir çalışmanın faydalı olacağı düşünülmüştür. Niğde Halkevi'nin şubeleri olan dil, tarih, edebiyat, ar, gösterit, spor, sosyal yardım, halk dershaneleri ve kursları, kitapsaray ve yayın ve köycülük şubelerinin yaptığı çalışmalar ile diğer faaliyetleri değerlendirilmiştir. Çalışmada izlenen yöntem, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan 1 Ocak 1938 tarihindeki belgelerden yararlanılarak, Niğde Halkevi'nin 1935 yılına ait çalışma raporu tespit edilmiş ve bu konu üzerine çalışma yürütülmüştür. Arşiv kaynaklarındaki ilgili kısımlar metin haline dönüştürülmüştür. Akabinde Niğde ilinin yerel gazetesi olan Resmi Niğde Gazetesi ve Niğde Halkevi'nin resmi yayın organı olan Akpınar Dergisi'nden faydalanılmıştır. Gazete haberleri, adı geçen dergideki yazılar ve bu alandaki tetkik eserlerin incelenmesi sonucunda 1935 yılındaki çalışma raporu ortaya çıkarılmıştır. Bu şekilde, Niğde Halkevi'nin 1935 yılına ait çalışma raporu ilk defa değerlendirilecektir.

¹ Dr., caglar.ongel89@gmail.com, ORCID: ID: 0000-0003-0169-7236.

GİRİŞ

Cumhuriyetin kurulmasıyla bir ulus devlet oluşturma, laik, yenilikçi ve günün standartlarının yakalanması adına Atatürk'ün Halkçılık çerçevesi içerisinde yaygın eğitim kurumu olarak halkevleri oluşturulmuştur (Doğaner, 1). Halkevlerinin kurulması için de 1931 yılında toplanan Büyük Kurultay Parti Tüzüğü'nde hükümler konmuştur. Bu hükümlere göre; halkevlerinin milli kültür alanında etkin olması ve bütün vatandaşlara açık olacağı ifade edilmiştir (C.H.P. 25. Yıl, 1948: 25).

1930- 1931 yıllarında CHP, Türk Ocakları'nı halkevlerine dönüştürmeye karar vermiş ve bunların faaliyet programlarını özellikle kültür alanlarını içine alacak biçimde genişletmiştir. Halkevlerine şehir ve köyde yaşayan vatandaşlarını, cumhuriyetçilik ve milliyetçilik esaslarına göre eğitime görevi verilmiştir (Karpat, 2010: 141-142). Halkevlerinin asıl görevi; Türkiye'de yapılan yenilikleri köyde yaşayan gençler başta olmak üzere geniş halk tabanına benimsetmek olarak düşünülmüştür. Halkevi fikri başlangıcını 1910 yılına yani Türk Ocakları'na kadar uzatılabilir (Sürme, 2009: 1). Bu doğrultuda 19 Şubat 1932 tarihinde ilk halkevinin binası Ankara'da bulunan eski Türk Ocağı olmuş (Ülkü Halkevleri Mecmuası, 1933: 6). ve Ankara, İzmir, Afyonkarahisar vs. olmak üzere toplam 14 adet halkevleri açılmıştır (Ceylan, 2011: 3).

Halkevlerinin açılma kararı ve idaresi, CHP İdare Heyeti'ne verilmiştir. Evlerin kurulması, oluşturulması, düzenlenmesi ve gözetilmesi ise Halkevleri Talimatnamesine göre İl İdare Heyeti'ne ait olmuştur. Halkevi'nin şubeleri; sosyal yardım şubesi, dil, tarih, edebiyat şubesi, temsil şubesi, halk dershaneleri ve kurslar şubesi, güzel sanatlar şubesi, kütüphane ve yayın şubesi, spor şubesi, köycülük şubesi, müze ve sergi şubesi olarak sınıflandırılmıştır (C.H.F. Halkevi Talimatnamesi, 1932: 5-6).

Niğde Halkevi'nin 1935 yılı raporu incelendiğinde bu rapor 1938 yılına ait çalışma raporu içinden çıkmıştır. Rapor toplamda 102 sayfadan oluşmuş ve Niğde Halkevi'nin çalışma kısmı 82-94 sayfaları arasında yer almıştır. 1935-1938 yılları arasında faaliyetin toplu halde verilmesinin sebebi ise o dönemlerde faaliyetlerin az sayıda olması olarak düşünülebilir.

1. Niğde Halkevi

İçişleri Bakanlığı'nın 14 Şubat 1933 tarihinde Halkevlerinin açılması hakkında Başbakanlığa gönderdiği telgrafta; Halkevlerinin açılma yıldönümüne denk gelecek şekilde yani 19 Şubat 1933 tarihinde 20 tane halkevinin açılmasını tebliğ etmiştir. Bunların içinde Niğde'de vardır. Bu tebliğ doğrultusunda Niğde Halkevi 19 Şubat 1933 tarihinde açılmıştır (BCA, 30-10-0-0/117 - 817 - 4 - 2, 14.02.1933). Başka bir araştırma da ise Niğde Halkevi'nin, 24 Şubat 1933 tarihinde açıldığı belirtilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 20.02.1933: 311). Tarihler arasında uyumsuzluğun sebebi ise Halkevi açılışının dini bir gün olan Cuma'ya denk getirilmesi sebebiyle 24 Şubat'a sarkmış olduğu düşünülebilir.

1935 yılına gelindiğinde ise Türkiye için seçim yılı olmuştur. Türkiye'nin ikinci nüfus sayımında erkek 7.974.925 ve kadın 8.213.842 olmak üzere genel nüfus 16.188.767 vatandaşdır. 1927 yılındaki ilk nüfus sayımında Türkiye'nin nüfusu 13.648.270 olduğu ve bu sayının 8 yıl içerisinde 2.540.497 arttığı gözlemlenmiştir (Ülkü Halkevi Mecmuası, 1 Kasım 1935: 207). 1935 sayımına göre Niğde ilinin nüfusunda erkek 119.668, kadın 127.868 olmak üzere toplamda 247.436 kişidir. Nüfus büyüklüğü bakımından Türkiye'de 57 il arasında 31. Sıradadır (Ülkü Halkevi Mecmuası, 1 Kasım 1935: 208). Bu nüfus bilgilerinin verilmesinin sebebi Niğde Halkevi'nin yaptığı faaliyetler, üye kayıtları ve katılım verilerini anlamak açısından önem arz etmektedir.

Niğde Halkevi Başkanı, 1 Ocak 1935 tarihinden 31 Aralık 1935 tarihine kadar olan bir yıllık çalışma raporunu CHP Genel Sekterliğine göndermiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-82, 14.01.1936). Bu yıl aralığında Niğde Halkevi'nin çalışmaları incelendiğinde; yönetim kurulu toplantılarını yapmıştır. Bu toplantılarda en çok komitelerin sürekli ve aktif çalışmaları için uğraşmıştır. Halkevi'nin özel işleri üzerinde görüşmeler yapılmıştır. Ev, genel merkezden gelen ve parti il yönetim kurulundan aldığı emirleri yerine getirmeye çalışmıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-83, 14.01.1936).

Niğde Halkevi, Ulusal bayramlarda, törenin coşkunu bir şekilde kutlanması için öncülük etmiştir. Komiteler ise gerektiğinde bu bayram ve törenlerde görevlendirilerek vatandaşların törenlerde coşkun olmasını sağlamıştır. Toplantılarda verilen kararlar düzenli olarak defterlere geçirilmiştir. Komitelerin üye kaydı ve hesap defteri düzenli olarak tutulmuştur (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-83, 14.01.1936).

Halkevi parti ili kongrelerine de ev sahipliği yapmıştır. CHP İl Kongresi 10 Ocak 1935 tarihinde saat 14.00'da, Halkevi salonunda yapılmıştır. Bu toplantıya 34 üye katılmıştır. Toplantı yapılmadan önce Niğde Halkevi'nin her tarafı bayraklarla ve türlü çiçeklerle süslenmiştir. Bu toplantıya kadınların da katılımı insanları memnun etmiştir. Saat 14.10'da temsilciler toplantı masasında yerlerini almışlardır. Bu sırada Vali Ziya Tekeli ile özel muhasebeci Ali Sayı'n da gelmiş, dinleyiciler içinde yer almışlardır. Halkevi bandosu, İstiklal Marşını ve ardından Kurultay Marşını çalmıştır. Toplantı, Parti İl İdare Heyeti Başkanı Hüseyin Ülkü'nün konuşmasıyla açılmıştır. Kongreye Hüseyin Ülkü Bey başkan seçilmiştir. Parti'nin 1933-1934 yıllarındaki çalışma raporu okunmuş, Maliye, İçişleri ve çeşitli olmak üzere üç komisyon seçilmiştir. Cuma günü saat 10.00'da ve 14.00'da tekrar toplantı yapılmıştır. En son İl İdare Heyeti seçimine geçilmiştir. İdare Heyeti'ne Firdevs Şevki, Aliye İbrahim, Doktor Hüsnü Ülkü, Eczacı Naim Erem, Rasih Özdoğan, Rasih Özberk, Ferit Ecer, Kadir Yediler, Arif Abidin Bey seçilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 14 Ocak 1935: 2). Yıl içerisinde Halkevi yönetim kurulunun toplantı sayısı 3, gelenlerin sayısı 21 kişi olarak tespit edilmiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936).

Halkevi hakkında dergilerde önemli bilgiler vermektedir. Ülkü Halkevi Mecmuasının 1 Mart 1935 tarihindeki yayınında "İsmet İnönü: Yeni Halkevlerinin Açma Nutku" başlıklı bir yazı paylaşmıştır. İsmet İnönü'nün yazısında; Memleketin her yerinde 80 toplantı yapıldığını ve toplantıya katılanların 800.000 kişi olduğunu ifade etmiştir. Halkevlerinin siyasi olmadığını, sosyal ve kültürel bir kurum olduğunu vurgulamıştır. İnönü, 1934 yılında kitap sayısının 59.000 olduğu, 1935 yılında ise bu sayının 97.000'e çıktığını ancak bu sayının da yeterli olmadığını çünkü memlekette 80 adet halkevinin olduğunu belirtmiştir. Paradan önce bilginin daha önemli olduğunu vurgulayan İsmet Bey, okuma işinde Halkevi'nin öncülük yapacağını ve güzel sanatlar için Halkevi'nin örnek olması gerektiğini ifade etmiştir. Halkevi'nin açılma gayesini de, Türk cemiyetini yükseltmek, moralleri arttırmak ve verimi çoğaltmak olarak açıkladığını vurgulamıştır. 1935 yılında açılanlara ilaveten 23 Halkevi'nin daha açıldığı müjdesini vermiştir (Ülkü Halkevleri Mecmuası, 1 Mart 1935: s. 1-3).

Necib Ali Küçüka'nın "Halkevleri Yıldönümü Nutku" başlığında ise; Memlekette toplam 103 adet halkevinin açıldığı ifade edilmiştir. Halkevlerinin Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin direktifleriyle Dil Bayramı'nı memleketin her yerinde kutlandığını belirtmiştir. Halkevlerinde verilen konferansların sayısının 1.537 olduğu ve müziğin 1934 yılına göre daha hareketli olduğu söylenmiştir. Halkevlerinin 402 konser ve 511 temsil yaptığı belirtilmiştir (Ülkü Halkevleri Mecmuası, 1 Mart 1935: 4, 6).

Kurulan her halkevinin maalesef dergi çıkarma imkanı olmamasına rağmen Niğde Halkevi'nin Akpınar adında bir dergi çıkardığı göze çarpmaktadır. Derginin sahibi Naim Erem, Mesul Müdürü Muallim Cevdet ve Sabit Ecemiş'tir (Şahin, 2015: 367). Dergi, Niğde Halkevi tarafından 1934 yılının Temmuz ayı (Akpınar Dergisi, 1934) ile 1941 yılının Aralık ayı arasında yayınlanmıştır. Aylık olarak çıkarılan dergi toplamda 61 sayı çıkarmış ve Niğde Vilayet Matbaasında basılmıştır. Akpınar Dergisi'nde bazı zamanlar birkaç sayı birlikte yayınlanmış ve (20, 21, 22), (27, 28, 29, 30, 31), (44,45,46). sayılar örnek gösterilebilir. 1935 yılının Haziran ile Ekim ayları arasında ve 1935 yılının Kasım ile 1936 yılının Şubat ayları arasında dergi yayınlanmamıştır (Şakiroğlu, 1996: 134).

Ulusal gazetelerden de örnek verilecek olunursa, 7 Mayıs 1935 tarihinde Ulus Gazetesi "4. Büyük Kurultay için her şey hazır" başlığını atmış ve sağ sütunda CHP Büyük Kurultayı 544 üyeden kurulacağı ifade edilmiştir (Ulus Gazetesi, 7 Mayıs 1935: 1).

CHP 4. Büyük Kurultay toplantısı Akpınar Dergisi de 9 Mayıs 1935 tarihinde Cevat İdil tarafından kaleme alınarak bahsedilmiştir (Akpınar Dergisi, 9 Mayıs 1935: 1-4). Kurultay toplantısında üyelerden Niğde milletvekillerinden Cavid Oral, Ahmed Vefik Uluçay, Faik Soylu, Halit Mengi, Kamil İrdelp, Dr. Rasim Ferit Talay'dır. Temsilciler ise Naciye Osman Kozbek, Dr. Hüseyin Ülkü, İzzet Can ve Yakup Ünal olarak belirtilmiştir (C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutanakları 1935: 13).

İsmet İnönü, birinci toplantının birinci oturumunda CHP'nin Halkevleriyle birlikte vatandaşlara dokunması, memlekette kültürel ve sosyal olarak bir iyileşme yaptığını söylemiştir (C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tuzalması 1935: 17). CHP ve Halkevi Başkanı Naim Erim, Niğde Halkevi hatibi Eczacı Hayri, Vali Ziya Tekeli ve Öğretmen Rasim Kocabaş'tır (C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tuzalması 1935: 37).

Niğde Halkevi'nin 1935 yılındaki çalışmaları incelendiğinde şube faaliyetlerinin ayrıntılı şeklinde yazıldığı görülmektedir. Ancak çalışma raporunda köycülük şubesi yazılmamıştır. Fakat başkanları, üyelerle birlikte toplantı sayısı ve katılanların sayısı rapora işlenmiştir. Niğde Halkevleri şubelerine bakılacak olursa ilk şube dil, tarih, edebiyat şubesi gelmektedir.

1.1. Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi

Dil, Tarih, Edebiyat (Dil, Edebiyat, Tarih²) Şubesinin görevlerine bakılacak olunursa; şube kurulduğu alanda ve ulaştığı yerlerdeki vatandaşları bilgilendirmesi, Cumhuriyet ve inkılap prensiplerinin kökleşmesini amaç edinmiştir. Bu çerçevede yurt sevgisini ve vatandaşlık bilincini yükseltmek adına konferanslar, konuşmalar ve törenler hazırlamakla meşgul olmuşlardır. Ayrıca Türk dilinin yazı ve edebiyatta kullanılmayan ancak, halk arasında yaşayan atasözlerini, milli masallarını ve kelimelerini araştırıp toplamakla sorumlu olmuşlardır. Milli tarihi ve özellikle bulunduğu bölgede göçebe Türk aşiretleri arasındaki Türk gelenek ve göreneklerini incelemek; dergi çıkarmak veya çıkan dergi ve gazetelerde yukarıda belirtilen amaçlara yönelik yazılar yazmak olarak belirlenmiştir (Olgun, 2019: 57).

1935 yılındaki çalışmalar şubelerin başkanları ve üyeleri meslekleriyle birlikte rapora eklenmiştir. Dil, edebiyat, tarih komite başkanı, emekli öğretmen Hakkı Eroğlu'dur. Üyeler ise: Ortaokul öğretmeni Cevat İdil ve Ortaokul öğretmeni Rasim Kocabaş olarak görülmektedir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Raporda yine, Halkevi'ne bağlı 8 şubenin 1935 yılı içerisinde neler yaptığı ifade edilmiştir. Bunlardan birisi dil, edebiyat ve tarih koludur. Ancak raporda öncelikle dil ve edebiyat kolunun faaliyetlerinden bahsedilmiştir. Adı geçen kol, bir yıl içinde 16 yönetim kurulu, 5 genel kurul toplantısı yapmıştır. Dil faaliyetlerinde Akpınar Dergisi'ndeki yazılar üzerinde çalışılmıştır. Dil üzerinden, dil bayramında konferanslar verilmiş, tören yapılmış ve programlar hazırlanmıştır. Akpınar Dergisi'nin çıkarılmasında görev alınmıştır. Yerel edebiyat üzerinde çalışmış ve bunlar toplanarak bir kitap haline getirilmesi düşünülmüştür (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/1005-880-2-15, 00.00.1935.; BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-83, 14.01.1936). Resmi Niğde Gazetesi³'nin (Topal, 2013: 799); (Yılmaz, 2021: 3). 11 Şubat 1935 tarihli haberinde ise Niğde Halkevi tarafından çıkarılmakta olan Akpınar Dergisi'ni almak istedikleri halde bulamadıklarını söyleyen bazı okurlara, bundan sonra istedikleri sayıları "*Tuhafiyeci Bay Kadri'den aramaları ilan olunur*" denmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 11 Şubat 1935: 3). Niğde Halkevi'nin bir yıl içerisinde dil, tarih, edebiyat şubesinde bulunan üyelerin meslekleri ve sayılarına bakıldığında; 3 avukat, 10 öğretmen, 1 ticaretçi, 15 işçi, 21 çiftçi, 2 kadın, 48 erkek olmak üzere toplam 50 kişi olduğu görülmektedir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

1935 yılı içinde Niğde Halkevi'ne çeşitli konular üzerinde konferanslar verilmiştir. Bu konferanslara bakıldığında; Aydın Milletvekili Turgut Bey, "*Arsı Ulusal Ekonomi ve Ulusal Ekonomi ve Tarım*" Niğde Milletvekili Cavit İhsan Oral, "*Cumhuriyet Halk Partisi'nin Yarattığı İnkılaplar*", Zaha Savsal, "*Kanunu Medeniye Göre Kadının Hak ve Vazifeleri*", Mersin Türk Ofis Başkanı Celal Akyürek, "*Türk Ofisi Teşekkülünde Gaye ve Dış Piyasalardaki Önemli Roller*", Ankara Şarapçılık Enstitüsü Mühürhassısı Arif Bey, "*Şarapçılık Üzerinde Umumi Malumat: Niğde'de Şarapçılık*" konulu konferanslar düzenlenmiştir. Ayrıca Halkevi içerisinde Dil, Tarih, Edebiyat Komite üyesi Zeki Oral, "*Niğde Tarihi Araştırmaları*", Dil, Tarih, Edebiyat Komite üyesi Cevat İdil, "*Dil İnkılabımızın Ana Hatları*", Dil, Tarih, Edebiyat Komite üyesi Hüseyin Ulusoy, "*Dil İnkılabına Nasıl Çalışmalıyız*" konulu konferanslar

² 1932 yılının yönetmeliğine göre ismi bu şekilde geçmektedir.

³ Bilgi Gazetesi ise Niğde'nin ilk resmi vilayet gazetesi olup ismi Resmi Niğde ve sonrasında Niğde olarak değişmiştir.

verilmiştir. Buna ilaveten 30 İlkokul öğretmeni tarafından, “Çocuk Eğitimi ve Mesleki Konferanslar” konulu konferans da verilmişlerdir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-88, 14.01.1936).

Niğde Halkevi 25 Eylül 1935 tarihinde dil töreni programı yapmıştır. Bu programın içeriğine bakıldığında; dil bayramını halka duyurmak ve Halkevi’ne toplamak. Töreni İstiklal Marşı ile açmak. Öz Türkçe şiirler okumak. Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi Cevat İdil tarafından Dil İnkılabımızın Ana Hatları adlı konferans vermek. Programın içinde müzik olması. Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi üyesi Hüseyin Ulusoy tarafından Dil İnkılabına Nasıl Çalışmalıyız adlı konferans vermek. Dil konusunda Ankara radyosundan konferans ve söylevleri dinlemek şeklinde planlama yapılmıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-89, 14.01.1936).

Niğde Halkevi çalışma raporunda, dil ve edebiyat kolunun faaliyetleri yazıldıktan sonra tarih kısmına ayrı bir yer ayırmıştır. Tarih kısmında, tarihi araştırmak üzere, Niğde köyleriyle, Nevşehir, Arapsun, Aksaray ve Bor’a gidilmiştir. Bu tarihi araştırmalar özellikle Ulusal tarihe kaynaklar bulmayı amaç edinmiştir. Bu çerçevede faaliyete gidilen yerlerde, görülen tarihi izler şunlardır; Niğde’nin Velisa köyünde, Nevşehir’in Acıgöl’ünde, Ulukışla’nın Alihoca köyünde “*Eti*”lere ait hiyografiler bulunmuştur. Ulukışla’nın Eminlik köyünde Roma İmparatorlarından “*Trayan*”a ait kitabeler bulunmuştur. Bor’un Kemerhisar, Niğde’nin Eski Gümüş, Nevşehir’in Göreme (Maccan) harabelerinde Bizanslılara ait yeraltı kiliseleri, mesken ve kemeleri bulunmuştur. Niğde’de Aksaray’ın (Ağzı karahan, Sultan hanı), Ulukışla’nın Beyağıl köyünde Selçuklulara ait izlere rastlanmıştır. Niğde’nin içinde İlhanlılara ait cami, Niğde ve Bor’un içinde Karamanoğullarına ait izlere rastlanmıştır. Niğde, Bor, Nevşehir, Ulukışla merkezlerinde Osmanlıların ilk zamanlarına ait cami, han, bedesten görülmüştür. Bunlar üzerine tarihi araştırmalara devam edilmediği belirtilmiştir. Bu izlerin bazılarının fotoğrafları alınmıştır. Şube, Halkevi’nde verilen konferanslara daima öncülük etmiş ve komite üyesi Zeki Oral tarafından “*Niğde Tarihi*”ni ilgilendiren konular üzerinde konferanslar verilmiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-85, 14.01.1936). Akpınar Dergisi’nin ocak ayında Zeki Oral; “*Selçukilerin Aslı Niğde’nin Selçukilere Geçmişi*” adlı köşe yazısını da görmek mümkündür (Akpınar Dergisi, Ocak 1935: 5-7). Dergide, Niğde Tarihi başlığı ile yazılara devam edilmiş ve araştırmalar sonucunda “*Niğde Tarihi*” adıyla bir kitap bastırılacağı ifade edilmiş (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-85, 14.01.1936) ve 1939 yılında Zeki Oral, Niğde Tarihi Tetkiklerinden Hudavend Hatun Türbesi ve Hayatı adıyla Niğde Halkevi Yayınları tarafından 1939 yılında çıkarılmıştır (Oral, 1939). Oral’ın 1936-1937 yıllarında verdiği konferanslara bakıldığında, “*İnkılâp Konferansları*” ve “*Zehirli Gazlar ve Korunma Yolları*” örnek gösterilebilir (Ceylan, 2011: 132).

Niğde Halkevi’nin 1 Ocak 1935 tarihinde 31 Aralık 1935 tarihine kadar Halkevi Yönetim Kurulu’nda komite toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılarda Dil, Tarih ve Edebiyat kolunun toplantı sayısı 16 ve toplantıya gelenlerin sayısı 42 kişidir. Şubelere bakılacak olunursa da toplantı sayısı 5, gelenlerin sayısı 150 kişidir. Buna ilaveten cetvelin aynı sütunlarında yer alan sayı ve gelenlerin sayıları verilmiştir. Buna göre Dil, Tarih ve Edebiyatın toplantı sayısı 21, gelenlerin sayısı 192 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936).

1.2. Ar Şubesi

Ar (Güzel Sanatlar⁴) Şubesi CHP Genel Sekreterliği’nden en fazla yardım gören, direktif alan ve başarılı olan şubelerden biridir. Bu şubenin çalışmaları sayesinde Türk halkının “*Çiftçi Millet, asker Millet olduğu kadar Sanatkâr Millet*” olduğu da ortaya çıkarılacaktır (CHP Halkevleri Halkodaları 1932-1942: 5). 1935 yılında Ar komite başkanı, ilkokul öğretmeni Halit Ongan ve Hıfzı Dayanç’tır. Üyeler ise: Sekreter Ahmet Ülkü ve Nadire Kula, Sekreter Hüseyin Ulusoy’dur (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Çalışma raporunda özellikle adı geçen şube anlatılırken parantez içerisinde (müzik kolu) şeklinde parantez açılmıştır. Ar şubesi, ayda iki kere komite yönetim kurulu, bir defa da genel toplantı yapmıştır. Üye kayıt defterleri düzgün olarak tutulmuştur. Bir yıl içinde kendi başına 6, diğer komitelerle birlikte ise 10 konser vermiştir. Konseri dinleyenlerin sayısı 6.790 kişiyi bulmuştur. 31 adet musiki hazırlanmış

⁴ 1932 yılının yönetmeliğine göre ismi bu şekilde geçmektedir.

ve halka musiki eğitimi verilmiştir. Nevşehir, Aksaray ve Bor ilçelerinde birer konser verilmiştir. Komite haftada iki defa keman, mandolin ve gitar dersleri vermiştir. 2 mandolin, 16 keman çalabilen öğrenci yetiştirmiştir. Ayrıca bandosunu da tamamlayarak 25 musiki meraklısına bando ve solfej dersleri verilmiştir. Keman, mandolin, klarnet çalan yetişmiş öğrenciden küçük bir orkestra meydana getirilmiştir. Bando kısmı Ulusal bayram ve törenlerde görevler almıştır. Yöresel halk türkülerinden 80 kadarı toplanmış, notaya alınmış ve birçoğu da batı sazlarıyla çalınmıştır. Bu derlenen türküler bir kitap halinde bastırılarak bütün Halkevlerine dağıtılması planlanmıştır. Bandonun modern musikiyi iyi bir şekilde icra edebilmesi ve musikinin eğitiminden halkın gerektiği şekilde yararlanması için Milli marşlarla armonize edilmiştir. Halk şarkıları, her saza taksim edilmiş ve Halkevlerine yayılması istenmiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-84, 14.01.1936).

Ar şubesi seçimlerde de organizasyonlarına devam etmiştir. Resmi Niğde Gazetesi'nin 11 Şubat 1935 tarihli "*Saylavlarımız İttifakla Seçildi*" başlığında; 8 Şubat Cuma günü milletvekili seçimi yapılmıştır. Cuma sabahı şehrin her yeri ve Halkevi, bayraklarla süslenmiştir. Niğde Halkevi bandosu, Milli marşlar ve alafranga parçalar seslendirmiştir. O gün Niğde Valisi Ziya Tekeli Bey ile eşi Seniha Ziya Tekeli de gelmişlerdir. Bando İstiklal Marşı'nı çalmış ve ilk önce Sarıhan mahallesi ikinci seçmeni Vali Ziya Tekeli alkışlar arasında oyunu kullanmıştır. Bundan sonra mahalle ve köy sırasıyla bütün seçmenler oylarını kullanmışlardır. Ahmet Vefik Uluçay eski Milletvekili (Ürgüplü), Faik Soylu eski Milletvekili (Niğdeli), Halit Mengi eski Milletvekili (Borlu), Cavit İhsan Oral (Yeni) olarak yeni milletvekilleri olarak seçilmişlerdir (Resmi Niğde Gazetesi, 11 Şubat 1935: 1).

Niğde Halkevi'nin 1 Ocak 1935 tarihinden 31 Aralık 1935 tarihine kadar olan bir yıl içerisinde şubelere katılan kişilerin meslekleri ve sayıları ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Bunlar incelendiğinde; Ar'da: 12 öğretmen, 3 ticaretçi, 19 işçi, 18 çiftçi, 1 güzel sanatlar, 9 kadın, 44 erkek olmak üzere 53 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936). Bir yıl içinde Ar kolunun toplantı sayısı 20, gelenlerin sayısı 60 kişidir. En çok toplantı yapan kolun Ar kolu olduğu görülmektedir. Şubelerde ise Ar kolunun toplantı sayısı 11, gelenlerin sayısı 479 kişidir. Buna ilaveten cetvelin aynı sütunlarında yer alan Ar kolunun toplantı sayısı 31, gelenlerin sayısı 530 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936).

1.3. Gösterit Şubesi

Gösterit (Temsil⁵) Şubesi, tiyatronun yanında kukla, karagöz, orta oyunu ve sinemadan da faydalanmıştır. Geniş ölçüde uygulamaya geçerek yeni piyesler, yeni karagöz senaryoları geliştirmişlerdir (CHP Halkevleri Halkodaları 1932-1942: s.5). Özellikle İstanbul'da Cumhuriyetin ilk zamanlarında Karagöz sanatçıları bahçe, park, kahvehane, lokanta, sinema gibi farklı alanlarda Karagöz oynatmışlardır. Halkevlerinin açılmasıyla Karagöz'e olan ilgi tekrar canlanmış ve Türk temaşa sanatlarını canlandırmak için çalışmalar yaparak Karagöz oyunu halkevlerinin resmi programlarına dahil edilmiştir (Topal ve Koçak, 2019: 106). Ayrıca Akpınar Dergisi'nde Niğde'de "*Alay Oyunu*" hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Bu oyunun Niğde'nin eski adetlerinde kalan bir oyun olduğu ve 20 gençten oluşan bir grubun oyunu nasıl oynaması gerektiği yazılmıştır (Akpınar Dergisi, Ekim 1935: 14-16). Gösterit şubesi, her 15 günde yönetim kurul toplantısını, gerektiğinde de genel toplantılar yapmıştır. Toplantılarını; şubelerin özel işlerinin düzenlenmesi, temsil edilecek piyesler üzerine konuşulması ve görevlendirilmesi, verilen temsiller üzerinde konuşmalar şeklinde ayarlanmıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-84, 14.01.1936). 1935 yılına ait çalışma raporunda; Gösterit komitesi başkanı, ilkokul öğretmeni Kemal Kiper'dir. Üyeler ise ilkokul öğretmeni Yunus Doğan, ilkokul öğretmeni Cevdet Özdoğan'dır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Şube bu yıl içerisinde 4 temsil vermiş, verilen temsiller ilgi çekmiştir. En çok seyirci toplayan "*Mavi Yıldırım*" ve "*Mete*" piyesleri olmuştur. Temsiller belediye sinema binasında verilmiş, her sınıf halkın seyredebilmesi için gerekli tedbirler alınmış ve 5.000'den fazla seyirci toplanmıştır. Temsiller, özellikle köylülerin seyretmeleri için Pazar günleri yapılmıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-87, 14.01.1936). Gösterit kolunda "*Mavi Yıldırım*", "*Kahraman*", "*Mete*", "*İstiklal*" piyesleri 4 kere

⁵ 1932 yılının yönetmeliğine göre ismi bu şekilde geçmektedir.

oynanmış ve 5.000 kişi gelmiştir. Konserler 3'ü telli, 3'ü nefesli sazlarla verilmiş, 5 kere yapılmıştır ve 2.470 kişi gelmiştir. 39 konferans verilmiş ve 2.020 kişi gelmiştir. Temsille ortak hareket edilerek 3 konser verilmiş ve 2.610 kişi gelmiştir. 7 kere konferans verilmiş ve buna 2.000 kişi katılım sağlamıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936). Örneğin; Akpınar Dergisi'nde Baha Soysal tarafından “*Zabita Memurlarımıza Adli Bilgilerini Çoğaltmak İçin Konferanslar*” adında bilgilendirme yaptığı görülmektedir (Akpınar Dergisi, Şubat 1935: 10-14).

Niğde Halkevi'nin 1935 yılında Gösterit'te: 21 öğretmen, 3 ticaretçi, 13 işçi, 1 güzel sanatlar, 15 kadın, 23 erkek olmak üzere toplam 38 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.04.1936). Bu yıl içinde komitenin toplantı sayısı 10, gelenlerin sayısı 30 kişidir. Şubede ise Gösterit kolunun toplantı sayısı 4, gelenlerin sayısı 70 kişidir. Buna ilaveten cetvelin aynı sütunlarında Gösterit kolunun toplantı sayısı 14, gelenlerin sayısı 100 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936).

1.4. Spor Şubesi

Mustafa Kemal Atatürk'ün “*Sağlam kafa, sağlam vücutta bulunur*” düsturuyula Halkevi, Türk gençliğini yetiştirmiş ve gençlerin eğitiminin yanı sıra çevikliğine de önem vererek beden terbiyesi için çalışmalarına başlamıştır. Bu doğrultuda spor ve beden terbiyesini aynı değerde tutmak için “*Milli kültür davası*” olarak ele almıştır (CHP Halkevleri Halkodaları 1932-1942: 6). Spor (İspor⁶) Şubesinin görevi; Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (Çakmak, 1) bünyesinde bulunan sporcuların gelişmelerine yardım etmek, ittifak bünyesinde bulunmayan kulüpleri federasyon yönetmeliğinin istediği yeterliliğe çıkararak ittifaka katılmalarını sağlamak, hiç spor kulübü olmayan yerlere kulüp kurulmasını sağlamak, mevcut spor kulüplerine malzeme veya para yardımı yapmak, kulüplere girmeyen gençleri spor kulüplerine girmeye teşvik etmektir (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 12). Spor komite yönetimine bakıldığında başkan, ortaokul öğretmeni Şevki Alpağut'tur. Üyelerse ilkokul öğretmeni İbrahim Beşer, ilkokul öğretmeni Üzeyir Sıtkı ve çiftçi Ethem Alkan'dır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Spor şubesi toplantıları düzenli bir şekilde yapılmıştır. Haftada 3 defa spor ve atletizm hareketlerinden önce toplu olarak jimnastik hareketleri yapılmış, gençlerin vücut güzelliği, sağlık ve kuvvetinin artırılması sağlanmıştır. Haftada 2 defa iki takımdan meydana gelen voleybol kolu egzersizlerine devam ederek Niğde stadında Bor gençleri ile bir maç yapılmıştır. Atlı spor çalışmalarına devam edilmiştir. Haftanın iki gününde manaj⁷ talimlerine devam edilmiştir. Bu yılki binicilerin sayısı 40'ı bulmuştur. Gençlerin binicilikteki gösterdikleri yetenek oldukça iyi olduğu ifade edilmiştir. Atlı spor faaliyetinde ise Niğde'ye yakın 10 köy gezilmiştir. Futbol kısmı iki takımdır. Haftada 2 defa düzenli olarak egzersizlere devam edilmiş, Niğde'ye gelen Aksaray Halkevi gençleriyle, Aksaray'a giderek Aksaraylılarla ve Bor gençleriyle maçlar yapılmıştır. Atletizmin çeşitli kısımlarında da çalışılmıştır. Genel olarak gençler arasında sporun önemi anlatılmaya çalışılmıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-87, 14.01.1936). Bu yıl içinde sporda: 12 öğretmen, 19 ticaretçi, 130 işçi, 55 çiftçi, 10 kadın, 206 erkek olmak üzere toplam 216 kişi vardır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Dergi ve gazetelerde sporun önemi vurgulanmıştır. Zehra Cemal hanım “*Halkevi'nde Kış Sporları*” başlıklı Ülkü Halkevi Mecmuasındaki yazısında; Halkevi Spor Kolu'nun 1935 yılı başlarında kadınlara spor ve jimnastiği bir lüks olmadığını bir ihtiyaç olduğu telkinlerinde bulunmuştur (Ülkü Halkevi Mecmuası, 1 Aralık 1935: 313).

Yapılan müsabakalar gazetelerde halka anlatılmaya çalışılmıştır. Bunlardan birisine örnek verilecek olursa; Resmi Niğde Gazetesi'nde 4 Mart 1935 tarihinde H. Ulusoy “*Niğde Halkevi Futbol ve Müzik Komitesinin Aksaray Seyahatleri*” yazısıdır. Bu yazı 28 Şubat Perşembe gününde gerçekleşen spor müsabakasını anlatmaktadır. Yazının içeriğine bakıldığında; 25 Şubat saat 8.00'de Niğde Halkevi'nin önünde toplanıldığı, ardından Bor'a geçildiği ifade edilmiştir. Bor Belediyesi'nin önünde kısa bir duruştan sonra tekrar yola çıkıldığı yolculuk sırasında kar ve tipi ile karşılaştıkları yazılmıştır. Hasan Dağı, Taş pınar ve Alaca köylerinden geçildiği belirtilmiştir. Aksaray'ın Karacasu köprüsü

⁶ 1932 yılının yönetmeliğine göre ismi bu şekilde geçmektedir.

⁷ At eğitimi.

yakınında Aksaraylıların konukseverlikleriyle karşılandıklarını söylemiştir. Halk Partisi Başkanı Sadi Bey, Halkevi Başkanı Cevdet Bey, katibi İzzet Bey, Eğitim memuru Malike ve Perihan Hanımlar Aksaraylılar olarak karşıladıkları. Saat 15.00'da Aksaray'a girilmiştir. Aksaray Halkevi önünde kalabalık bir Aksaraylı grup tarafından karşılanmıştır. Akşam Aksaray Halkevi'nde yapılan güzel bir eğlence verilmiştir. Saat 23.00'e kadar neşeli, tatlı bir gece geçirilmiştir. Cuma sabah saat 09.00'da tekrar Halkevi'nde toplanılmıştır. Öğlene kadar konserler verilmiştir. Öğle yemeğinden sonra saat 13.30'da Halkevi önünde iki spor takımının fotoğrafları çekilmiştir. Futbol alanı olarak eski buğday Pazar hazırlanmıştır. Maç başlamış ve Aksaraylıların maç esnasında gösterdikleri ağır başlılık iki takıma tam bir Türk gençliği görüşüyle ve aynı centilmenlikle davranmaları Niğde gençleri üzerinde unutulmaz saygı eserleri bıraktığı belirtilmiştir. Öğleden sonra boş kalan Niğde Halkevi gençleri Aksaray'ı gezmişlerdir. Cumartesi sabahı Niğde gençleri Aksaray'dan ayrılmışlardır. Aksaray'da bulunan süre içerisinde Kaymakam Salahaddin Bey, Halk Partisi Başkanı Sadi Bey, Halkevi Başkanı Cevdet Bey, katibi İzzet Bey, Eğitim memuru Osman Nuri Bey ve bütün diğer Aksaraylılara teşekkür edilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 4 Mart 1935: 1).

13 Mayıs 1935 tarihinde ise bu sefer "*Aksaray Gençleri Niğde*" başlığında Çarşamba günü Aksaraylı gençlerin Niğde'ye gelecekleri haberi verilmiştir. Niğde Halkevi'ndeki gençlerin hazırlık yaptığı belirtilmiştir. Aksaraylı gençleri karşılamak için Perşembe günü karşılama kolunun Bor'a kadar gittiği ifade edilmiştir. Cuma günü şehir gezilmiştir. Öğleden sonra da maç yapılmıştır. Akşamüzeri Aksaraylı konuklara Zafer Sineması'nda bir gösteri sunulmuştur. Cumartesi sabahı saat 08.00'de Aksaraylı gençler, Niğde'den uğurlanmıştır (Resmi Niğde Gazetesi, 13 Mayıs 1935: 1). 1935 yılı içerisinde Spor kolunun toplantı sayısı 19, gelenlerin sayısı 89 kişidir. Toplantılara en çok katılım Spor koluna olmuştur. Şube de ise Spor kolunun toplantı sayısı 3, gelenlerin sayısı 275 kişidir. Buna ilaveten cetvelin aynı sütunlarında yer alan sayı ve gelenlerin sayılarında toplantı sayısı 22, gelenlerin sayısı 364 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936).

1.5. Sosyal Yardım Şubesi

Halkevlerinin üzerine durduğu diğer bir şube ise Sosyal (İçtimai⁸) Yardım Şubesidir. Bu şube özellikle yardıma muhtaç olan kimsesiz kadınlar, çocuklar, dullar, ihtiyarlar ve hastalara dokunmaya gayret göstermiştir. Vatandaşların Halkevlerine ve Halkevlerinin de vatandaşlara karşılıklı yakınlaşması ve kaynaşması sağlanmıştır (CHP Halkevleri Halkodaları 1932-1942: 8-9). Sosyal Yardım şubesine katılanların sayısı ve mesleklerine bakıldığında: 2 avukat, 4 doktor, 2 öğretmen, 125 ticaretçi, 145 işçi, 25 çiftçi, 122 kadın, 181 erkek olmak üzere 303 kişidir. Şubelerin başkanları ve üyeleri meslekleriyle birlikte çalışma raporuna eklenmiştir. Sosyal yardım komite başkanı, İl Daimi Encümen üyesidir. Üyelerden tüccar ve çiftçi vardır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Halkevi'nin sosyal yardım şubesi aktif olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Bu şube köylerden, dışardan gelen fakir hastaları muayene-tedavi ettirmiş ve yabancıları yerlerine göndermek, hastaları hastaneye yatırmak hususunda önemli gayretler vermiştir. Kimsesiz ve özellikle dışarıdan okumaya gelen fakir okul çocuklarına yardımda bulunmuş, bunları yerlerine yerleştirmiş, hastalananları tedavi ettirmiş, diğer hayır kurumlarıyla ortak olarak kitap ve elbise temin etmiştir. Kimsesiz ve fakir çocuklardan dışarıda okumak üzere gidecekler bütçenin imkan verdiği ölçüde yardımlarda bulunmuş ve böylece çocukların (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-87, 14.01.1936) okullara yerleştirilmesi için özel teşebbüslerde bulunmuş ve başarılı olunmuştur (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-86, 14.01.1936).

1.5. Halk Dershaneleri ve Kursları - Kitapsaray ve Yayın – Köycülük Şubesi

Halk dershaneleri ve kursların amacı; halkın seviyesini yükseltmek için okuma, yazma ve yetiştirme olarak görülmüştür. Diğer bir şube ise, Halkevinin ilk kuracağı bina Kitap ve yayın şubesi olarak belirlenmiştir. Bu şubenin amacı ise vatandaşların milli kültürünü besleyecek eserleri geliştirerek, insanların okuma alışkanlıklarını arttırmaya çalışmıştır (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 15, 18).

⁸ 1932 yılının yönetmeliğine göre ismi bu şekilde geçmektedir.

Halk dersaneleri ve kurslar, 3 şube açarak hiç okuma yazma bilemeyen vatandaşlara 3 ay kadar okuma yazma dersi vermiştir. Kitapsaray ve Yayın (Kütüphane ve Neşriyat⁹) Şubesi de Halkevi yönetim kurul üyeleri tarafından idare edilmekle birlikte. kitapsarayına gelen kitap, gazete ve dergilerden halkın faydalanabilmesi gayret sarfedilmiştir. Kitapsaray’da eğitimini tamamlamamış gençlere, Halkevi’nin kayıtlı üyelerine ve pazara gelen köylülere özel bir ilgi gösterilmiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-86, 14.01.1936). Niğde Halkevi’nin 1 Ocak 1935 tarihinden 31 Aralık 1935 tarihine kadar olan bir yıl içerisinde şubelere katılan kişilerin meslekleri ve sayıları ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Bunlar incelendiğinde; Halk dersaneleri ve kurslarda: 3 öğretmen, 40 ticaretçi, 55 işçi, 75 çiftçi olmak üzere toplam 173 erkektir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Kitapsaray ve yayında: 10 öğretmenden başka kimse yoktur. Köycülük (Köycüler¹⁰) Şubesinde: 1 avukat, 1 doktor, 37 öğretmen, 40 ticaretçi, 80 işçi, 165 çiftçi, 30 kadın, 294 erkek olmak üzere toplam 324 kişidir. Ayrıca Köycülük komite başkanı, avukat Hilmi Soydan’dır. Üyeler ise ilkökul öğretmeni Mahmut Elmacı ve banka görevlisi Hasan Gökesen şeklindedir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

Köycülük anlamında Halit Koçak Bey, Akpınar Dergisi’nin 10. sayısında “*Meyvecilik bakımından Niğde*” yazısıyla Niğde’de elma, armut, kayısı, dut ve bademin yetiştiğini ifade etmiştir (Akpınar Dergisi, Haziran 1935: 1-2). 11. sayısında ise kaldığı yerden devam ederek meyveciliği üç yönden incelemiştir. Bunlardan birincisi cehricilik, ikincisi bağcılık ve üçüncüsü meyvecilik olarak ele almıştır (Akpınar Dergisi, Ekim 1935: 13-14). Bu sayede okuyucuların tarım üzerine bilinçlendirilmeye çaba sarf edilmiştir.

1.6. Müze ve Sergi Şubesi

Bu şubenin amacı; Milli tarih için faydalı yayınları toplamak, tarihi anıtları korumak, Milli kültür ve etnoloji ile ilgili belgeleri toplamak için çaba sarf etmiştir (CHP Halkevleri Halkodaları 1932-1942: 16). Şube İl kültür direktörlüğü ile ortak bir şekilde Niğde içinde görülen eski izleri bir araya toplayarak bunları ilde bulunan Selçuklulardan kalma “*Hand Hatun*” türbesinde toplamıştır. Tarihi izlerin korunmasına özen gösterilmiş ve zamanla bu eserlerin Niğde merkeze getirileceği vurgulanmıştır. Bu izlerin halka gösterilmesi için müze binasına elverişli bulunan “*Akmedrese*”nin hazırlanma aşamasında olduğu ifade edilmiştir. Bu şube 1935 yılında ancak yakın köylere giderek, köylülerin dertleri dinlenmiş ve özellikle köy öğretmenlerini komiteye hazırlayarak onlar vasıtasıyla köycülük işlerini de yapmaya çalışmıştır. Kasabaya gelen köylülerin işlerini görmeye önderlik etmiş, köylüye Halkevlerinin ne demek olduğu anlatılmaya çalışılmıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-86, 14.01.1936); (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 20). Müze ve sergi şubesinde 4 öğretmen, 3 ticaretçi, 2 işçi, 1 çiftçi ile birlikte toplam 10 erkek vardır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936).

2. Niğde Halkevi’nin 1935 Yılındaki Diğer Faaliyetleri

Niğde Halkevi’nin 1 Ocak 1935 tarihinden 31 Aralık 1935 tarihine kadar olan bir yıl içerisinde şubelere katılan kişilerin meslekleri ve sayıları ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Mesleklerin genel toplamına bakıldığında ise 6 avukat, 5 doktor, 101 öğretmen, 234 ticaretçi, 459 işçi, 360 çiftçi, 2 güzel sanattan üyeler bulunmaktadır. Bunlardan 188’i kadın, 979’u erkektir. Şubelerin genel toplamı ise 1.167 kişiden meydana gelmiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-90, 14.01.1936). Bu demek oluyor ki Niğde Nüfusu göz önüne alındığında, katılım oranının %0.471 olduğu görülmektedir. Bu da katılım sayısının düşük olduğunu göstermektedir.

Niğde Halkevi’nin 1 Ocak 1935 tarihinden 31 Aralık 1935 tarihine kadar okunan eserler listelenmiştir. Bunlar arasında edebiyatta (Roman, şiir, hikaye), Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 860, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 928’dir. Tarihte, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 188, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 347’dir. Coğrafyada, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 231, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 310’dur. Felsefede, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 162, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların

⁹ 1932 yılının yönetmeliğine göre ismi bu şekilde geçmektedir.

¹⁰ 1932 yılının yönetmeliğine göre ismi bu şekilde geçmektedir.

sayısı 179'dur. Müsbet ve tabii ilimlerde, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 78, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 99'dur. Dilde, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 162, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 152'dir. Sosyal ilimlerde, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 93, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 108'dir. Ar'da, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 236, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 55'dir. Diğer kitaplarda ise Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 47, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 66'dir. Gazete ve dergide, Ocak-Haziran ayları içinde okunanların sayısı 7.050, Temmuz-Aralık ayları içinde okunanların sayısı 7.260'dir. Toplam olarak Ocak-Haziran aylarında okunanların sayısı 9.107, Temmuz-Aralık aylarında okunanların sayısı 9.504'dür. Toplam olarak ise 18.611'dir. Görüldüğü üzere en çok okunanlar içerisinde dikkat çeken gazete ve dergiler olmuştur (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-91, 14.01.1936).

Halkevi bu okunan kitapları kimlerin okuduğunu da mesleklerine göre ayırarak liste oluşturmuştur. Bu listeler incelendiğinde; öğrenci 8.178, işyeri 1.865, öğretmen 5.568, subay 885, çiftçi 470, işçi 606, serbest meslek 1.039 olmak üzere toplam da 18.611 kişi görülmektedir. Kitapsaray'da ise 40 kitabın bulunduğu ifade edilmiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-91, 14.01.1936). Yukarıda kaç eser okunduğu ve hangi meslekten kişilerin bu eserleri okuduğu veriler karşılaştırıldığında listenin düzgün hazırlandığı anlaşılmıştır. Nüfus oranına bakıldığında ise %7.521 olduğu tespit edilmiştir.

Niğde Halkevi'nin 1 Ocak 1935 tarihinde 31 Aralık 1935 tarihine kadar Halkevi Yönetim Kurulu'nda komite toplantıları yapılmıştır. Toplam olarak bakıldığında komitelerin toplantı sayısı 65, gelenlerin sayısı ise 221 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936). Ancak bu raporda müze ve sergi komitesi, halk dersaneleri ve kursları komitesi, kitapsaray ve yayım (neşriyat) komitesi, köycülük komitesinin toplantı ve gelen sayıları belirtilmemiştir.

Şubelerde toplamda, toplantı sayısı 23, gelenlerin sayısı 974 kişidir. Buna ilaveten cetvelin aynı sütunlarında yer alan toplantı sayısı ve gelenlerin sayıları verilmiştir. Bunlar da toplandığında şubelerin toplantı sayısı 88, gelenlerin sayısı 1.195 kişidir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936). Niğde nüfusu ile kıyaslandığında oranın %0.482'e tekamül ettiği görülmüştür.

CHP Kanun Kongresi 2 ve İl kongresi 1 olmak üzere 3 konferans verilmiştir. Bu konferansa 107 kişi gelmiştir. 7 şölen yapılmış ve 400 kişi gelmiştir. 1 adet nişan-nikah töreni yapılmış ve 40 kişi gelmiştir (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936).

10 kere, toplu, yaya, atlı yürüyüşler, kayak, av gezileri yapılmış ve 200 kişi gelmiştir. 170 kere müzik dersi yapılmıştır. Yıl içerisinde 4 bayram yapılmış ve 1.850 kişi gelmiştir. Türk Hava Kurumu'na yardım ve kuruma yardımcı üye kaydetmek üzere 3 kere toplanılmış ve 1.700 kişi katılmıştır (BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-94, 15.04.1936).

Üçhisarlı Tahir Ata 13 Mayıs 1935 tarihinde Resmi Niğde Gazetesi'nde "*Kıymetli Bir Gezinti*" başlığında; Aksaraylıların Niğde'ye gelişi anlatılırken Niğde Halkevi Temsil kolu tarafından bir müsamere verildiği ve devrimin düşünüş ve görüşlerini Ulusa gösterme ve yayma yolunda Halkevi temsil kolunun önemli olduğu ifade edilmiştir. Ulusal kültürden halkı sosyal verime ortak ettiği ifade edilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 13 Mayıs 1935: 1).

Resmi Niğde Gazetesi'nin 4 Kasım 1935 tarihli "*Cumhuriyet Bayramı Şehrimizde Büyük ve Eşsiz Törenle Kutlandı*" başlığında Niğde Halkevi kutlama komitesi tarafından alınan tedbirler üzerine daha bayram gelmeden önce çalışmalara başlanmıştır. 28 Ekim sabahı Cumhuriyet Meydanı, CHP Partisi, Halkevi ve oray¹¹ önünde büyük taklar¹² kurulmuş, resmi ve özel yapılar bayraklarla süslenmiştir. Saat 13.00'da atılan toplar bayrama girdiğini bildirmiştir. 29 Ekim sabahı hükümet önünde davul ve zurnalar Oray'da bir ince saz, Halkevi'nde caz türlü havalar çalınmıştır. Hava soğuk olmasından dolayı kadın – erkek bütün halk Cumhuriyet Meydanı'na gitmiştir. Saat 09.05.'de Niğde Valisi makamına gelmiş ve ardından Cumhuriyet Meydanı'na gidilmiştir. Bando, İstiklal Marşı çalınmıştır. Baro Başkanı Avukat Şahap Tüzün kürsüye gelmiş ve konuşma yapmıştır. 23 Nisan İlkokul öğretmenlerinden Hüseyin Bey

¹¹ Oray: Şehir.

¹² Tak: bayramlarda, özel günlerde geçit yapılacak caddelere günün anlam ve önemine göre yazı, çiçek vb. ile süslenen kemer.

(Resmi Niğde Gazetesi, 4 Kasım 1935: 2-3) ve Ziraat Mücadele İşyari Halit Koçak kürsüye gelmişler sıra ile bir konuşma yapmışlardır. Bando Cumhuriyet Marşı'nı çalmıştır (Resmi Niğde Gazetesi, 4 Kasım 1935: 1).

SONUÇ

1932 yılında 14 adet kurulan halkevleri zaman içinde çoğalarak Türkiye'nin birçok ilinde açılmıştır. Niğde Halkevi ise 1933 yılında faaliyetlerine başlamıştır. 1935 yılındaki Niğde Halkevi faaliyeti araştırmalarda fark edilmemiştir. Ancak bu yılın faaliyet raporu 28 Ocak 1938 yılındaki çalışma raporları içerisinde çıkmıştır. Niğde Halkevi'nin 1935 yılındaki çalışma raporları incelendiğinde; herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı, elden geldiğince hem vatandaşlara katkı sağlandığı hem de milli şuurun arttırılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Çalışma raporunda sayısal veriler birbirleri ile tutarlıdır. Ancak rapora dikkatli bakıldığında bazı eksiklikler göze çarpmaktadır. Bunlardan birisi köycülük şubesinin çalışmaları raporlarda yer almamış olmasıdır. Fakat aynı şubenin üyeleri ve toplantı sayıları yazılmıştır.

Halkevi'nin şubelerinden bahsedilirken bazen tekrara düşülmüş bazen de bir şube anlatılırken hepsi aynı sayfa içerisinde değil de farklı sayfalarda yer aldığı göze çarpmaktadır. Bunun sebebi ise raporun kendi içerisinde kategorize edilmiş olmasıdır. Mesela şubelerin öncelikle yaptıkları anlatılmış arkasında bu şubelerin toplantı sayılarından bahsedilmiştir. Buna ilaveten başka bir sayfada üyelerden bahsedilmiştir.

Niğde Halkevi'nin 1935 yılı çalışma raporu değerlendirildiğinde özellikle bütün şubelerin aktif olarak çalıştığı fark edilmiştir. Bilhassa spor, ar, gösterit ve dil-tarih-edebiyat şubeleri daha etkindir. Halkevi'nin şubelerindeki kişilerin üye sayıları dahil olmak üzere meslekleri bile sınıflandırılarak aydınlatıcı bilgilere yer verilmiştir. Akpınar Dergisi'nde 1935 yılında az sayı çıkartmasına rağmen vatandaşlara aydınlatıcı bilgiler vermiştir. Özellikle Niğde'nin tarihi alanında birçok yazı yazılmıştır.

Kaynakça

A. Devlet Arşivleri Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), (Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü) 30-10-0-0/(Klasör-Dosya-Belge) 117 - 817 - 4 - 2.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi BCA, 5. Büro, Cumhuriyet Halk Partisi (490-1-0-0)/1005-880-2-15.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-82.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-83.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-84.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-85.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-86.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-87.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-88.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-89.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-90.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-91.

BCA, 5. Büro, 490-1-0-0/990-831-1-94.

B. Araştırma ve İncelemeler

C.H.F. Halkevi Talimatnamesi, (1932). Ankara, Halkevi Milliye Matbaası.

C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, (1932). TBMM Kütüphanesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası.

C.H.P. 25. Yıl, (1948). Ankara, Ulus Basımevi.

C.H.P. Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutalgası 9-16 Mayıs 1935, (1935). Ankara, Ulus Basımevi.

Ceylan, H. (2011). *Niğde Halkevi ve Akpınar Dergisi'nin Halk Bilimi Açısından Değerlendirilmesi*", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

CHP Halkevleri Halkodaları 1932-1942, TBMM Kütüphanesi.

Çakmak, Fevzi, Türk İdman Cemiyetleri (Türk Spor Kurumu), <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr>.

Doğaner, Yasemin., Halkevleri, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr>.

Karpat, K. H. (2010). *Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Olgun, K. (2019). *Türkiye'de Halkevleri Gerçeği Teftiş Raporları Işığında Birinci yılında Halkevleri (Halkevleri ve Kocaeli Halkevi Örneği)*, Ankara: İksad Yayınevi.

Oral, Z. (1939). *Niğde Tarihi Tetkiklerinden Hudavend Hatun Türbesi ve Hayatı*, Niğde Halkevi Yayınları.

Sürme, E. (2009). *Niğde Halkevi (1933-1951)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Şahin, A. G. (2015). İzmir Millî Kütüphane'de 1923-1938 Yılları Arası Yayın Hayatında Olan Edebiyat, Fikir, Kültür Süreli Yayınları. *Cbü Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 13, S. 3, 355-376.

Şakiroğlu, M. H. (1996). Halkevi Dergileri ve Neşriyatı. *KEBİKEÇ İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, S. 3, Yıl:2, 131-142.

Topal, N. (2013). Niğde Basın Tarihinde Bir Kesit (1924-1931). *Turkish Studies*, 8/5, 797-813.

Topal, U. ve Koçak, A. (2019). İstanbul Sözlü Kültür Ortamlarında Karagöz Oyunu. *Kültür Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 2, 104-122.

Yılmaz, K. (2021). *Resmi Niğde Gazetesi'ne Göre Niğde'nin Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Yapısı (1932-1933)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.

C. Süreli Yayınlar

"4. Büyük Kurultay için her şey hazır", *Ulus Gazetesi*, (7 Mayıs 1935), 1.

"Cumhuriyet Bayramı Şehrimizde Büyük ve Eşsiz Törenle Kutlandı", *Resmi Niğde Gazetesi*, (4 Kasım 1935), 1.

"Fırka Vilayet Kongresi Açıldı", *Resmi Niğde Gazetesi*, (14 Ocak 1935), 2.

"Kalevi Başkanlığından" *Resmi Niğde Gazetesi*, (11 Şubat 1935), 3.

"Nüfus Sayımı", *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, C. 6, S. 31, (1 Kasım 1935), 209-210.

"Saylavlarımız İttifakla Seçildi", *Resmi Niğde Gazetesi*, (11 Şubat 1935), 1.

Akpınar Dergisi, S. 1, (Temmuz 1934).

Ata, Üçhisarlı Tahir, "Aksaray Gençleri Niğde", *Resmi Niğde Gazetesi*, (13 Mayıs 1935), 1.

Ata, Üçhisarlı Tahir, "Kıymetli Bir Gezinti", *Resmi Niğde Gazetesi*, (13 Mayıs 1935), 1.

İdil, Cevat, "Cumhuriyet Halk Partisinin Dördüncü Kurultayını Kutla!..Alkışla!.." *Akpınar Dergisi*, S. 9, (9 Mayıs 1935), 1-4.

İsmet İnönü, "Yeni Halkevlerini Açma Nutku", *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, C. 5, S. 25, (1 Mart 1935), 1-3.

Koçak, Halit, "Meyvecilik Bakımından Niğde" *Akpınar Dergisi*, S. 10, (Haziran 1935), 1-2.

Koçak, Halit, "Meyvecilik Bakımından Niğde" *Akpınar Dergisi*, S. 11, (Ekim 1935), 14-16.

Necib Ali Küçüka, "Halkevleri Yıldönümü Nutku", *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, C. 5, S. 25, (1 Mart 1935), 4-7.

Oral, M. Zeki, “Selçukilerin Aslı Niğdenin Selçukilere Geçmişİ”, *Akpınar Dergisi*, S. 7, (Ocak 1935), 5-7.

Recep, “Halkevleri Açılma Nutku”, *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, C.1, S. 1, (1 Şubat 1933), 4-6.

Soysal, Baha, “Zabıta Memurlarına Adli Bilgilerini Çoğaltmak İçin Konferanslar”, *Akpınar Dergisi*, S. 8, (Şubat 1935), 10-14.

Ulusoy, H., “Niğde Halkevi Futbol ve Musiki Komitesinin Aksaray Seyahatleri”, *Resmi Niğde Gazetesi*, (4 Mart 1935), 1.

Zehra Cemal, “Halkevinde Kış Sporları” *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, C. 6, S. 31, (1 Aralık 1935), 311-313

EK 1: Niğde Halkevi Binası

EK 2: Niğde Halkevi Binasının Açılışı

EK 3: Niğde Halkevi Bandosu

EK 4: Niğde Halkevi Mührü

EK 5: Niğde Halkevi 1935 Yılı Çalışma Raporu

NİĞDE HALKEVİ BAŞKANLIĞI

SAVI 2

**DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ
C.H.P. Genel Sekreterliğine**

A N K A R A

Halkevimizin 1/1/1935 Tarihinden 31/12/35 tarihine kadar bir yıllık çalışma raporu ilisik olarak gönderilmiştir. Derin saygılarımı sunarım.

Halkevi başkanı

C. H. P. C.
Günleme : 17 K.Sarı 1936
Sayı : 2159 : 13, 15
14/1/1936

Fotoğraf

EK 6: Akpınar Dergisi'nin ilk Sayısı

